

CZŁOWIEK I ŚRODOWISKO

IGNACY KITOWSKI

GNIAZDOWANIE GAWRONÓW *CORVUS FRUGILEGUS* NA KONSTRUKCJACH METALOWYCH W CHEŁMIE

Gawron jest gatunkiem, który dawniej był związany ze stepem lub lasostepem. Warto wskazać, że jeszcze w pierwszej połowie XIX wieku, gawrony nie gniazdowały w Polsce, w tym na Lubelszczyźnie¹. Z czasem, gatunek zasiedlił krajobraz rolniczy oraz tereny wysoce zurbanizowane i przemysłowe prawie całego kraju.

Na obszarze zakładu Cementowni Chełm – Cemex Polska gawrony gniazdują w nietypowej lokalizacji. Gniazda kolonii nie były umieszczone na drzewach, co jest charakterystyczne dla rozważanego gatunku². Tylko były ulokowane na metalowym szkielecie podtrzymującym dach byłej hali suwnic (obecnie tzw. Pole 7). Data powstania kolonii jest trudna do ustalenia. Najprawdopodobniej powstała po 2017 roku. Wcześniejsze obserwacje nie wskazywały na gniazdowanie gawronów w tym miejscu. Kolonia liczyła wiosną w latach 2022 i 2023 odpowiednio: 217 i 229 gniazd. Gniazdowaniu krukowatych, towarzyszyły lęgi: kawek *Corvus monedula* (5–8 par) i niewielkiej liczby par gołębi miejskich *Columba livia f. Urbana* (2–4 pary). Ta lokalizacja kolonii przynosi gawronom jedną podstawową korzyść. Chroni ich gniazda przed oddziaływaniem czynników atmosferycznych, głównie w postaci opadów: deszczu, śniegu oraz podmuchów wiatru. Te trzy niekorzystne czynniki napotykają najczęściej dorosłe ptaki rozważanego gatunku w okresie inicjowania rozrodu.

¹ L. Tomiałojć, T. Stawarczyk, *Awifauna Polski: rozmieszczenie, liczebność i zmiany*, t. 2, Wrocław 2003, s. 724.

² S. Cramp, C.M. Perrins, *The Birds of the Western Palearctic*. 8, „Oxford University” 1994, Vol. 8, s. 144.

Dotychczasowe obserwacje innych autorów z różnych części Polski, wskazują że gawrony z reguły umieszczają gniazda w koronach drzew³. Dotyczy to również kolonii zlokalizowanych w Chełmie⁴. Natomiast publikowane materiały niezwykle rzadko wskazują na gniazdowanie tych ptaków w innych miejscach. Na przykład w Kielcach stwierdzono niewielką kolonię (4 gniazda) na latarniach kolejowych⁵. Wskazana lokalizacja, podobnie jak w przypadku z Chełma, gwarantowała osłonę gniazd przed opadami atmosferycznymi.

Opisano też przykład gniazdowania gawronów na niskich krzewach. Dotyczył on agregacji około 50 gniazd, które towarzyszyły dużej kolonii kormoranów *Phalacrocorax carbo* na wyspie w obrębie jeziora Gaładuś (północno-wschodnia Polska)⁶. W tym przypadku niewątpliwą korzyścią płynącą z gniazdowania na krzewach, pod drzewami kolonii kormoranów, była oportunistyczna możliwość eksploatacji zasobów pokarmu w postaci już złowionych ryb.

Opisany tu przykład gniazdowania gawronów na konstrukcjach metalowych, odzwierciedla pewną plastyczność tego gatunku w odniesieniu do wyboru miejsca przeprowadzania rozrodu. Wskazana plastyczność najprawdopodobniej pozostaje w silnej relacji do, trwającego dziesięciolecia, procesu tępienia kolonii gawronów przez człowieka.

SŁOWA KLUCZOWE:

gawron, gniazdowanie, konstrukcje metalowe

Изложение

Гнездование грачей *CORVUS FRUGILEGUS* на металлических конструкциях в Хелме

В 2022 году в промышленной зоне восточной части Хелма (Семех – Cementownia Chełm) обнаружена необычная гнездовая колония грачей *Corvus frugilegus*. В 2023 году по металлоконструкциям на крыше бывшего кранового

³ P. Tryjanowski, M. Rzępała, *Gawron Corvus frugilegus*, [w:] *Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985–2004*, red. A. Sikora, Z. Rohde, M. Gromadzki, G. Neubauer, P. Chylarecki, Poznań 2007, s. 475.

⁴ I. Kitowski, *The breeding population of the rook Corvus frugilegus in Chełm (eastern Poland). A comparison of the surveys of 1991 and 2011*, „Teka Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego” 2011, t. 8, s. 57.

⁵ P. Wilniewicz, *Gniazdowanie gawronów Corvus frugilegus na latarniach kolejowych w Kielcach*, „Notatki Ornitologiczne” 2006, t. 47, z. 4, s. 268.

⁶ A. Sikora, R. Kapowicz, *Niezwykła kolonia gawrona (Corvus frugilegus) na wyspie Jeziora Gaładuś*, „Notatki Ornitologiczne” 1996, t. 37, z. 3–4, s. 152; A. Zbyryt, M. Zbyryt, P. Siwak, Z. Kasprzykowski, *Rozmieszczenie i liczebność gawrona Corvus frugilegus w województwie podlaskim w 2012 roku*, „Ornis Polonica” 2013, t. 54, nr 1, s. 37.

цеха было обнаружено 229 гнезд. Такое расположение удивительно для указанного вида, который обычно гнездится на вершинах деревьев.

Ключевые слова:

грачи, гнездование, металлоконструкции

ABSTRACT

ROOKS *CORVUS FRUGILEGUS* NESTING ON METAL STRUCTURES IN CHEŁM

In 2022, an unusual breeding colony of *Corvus frugilegus* rooks was discovered in the industrial area of the eastern part of Chełm (Cemex – Cemen plant Chełm). In 2023, as many as 229 nests were found on metal structures supporting the roof of the former crane hall. This location of nests is surprising in the case of these species, which usually nests in treetops.

KEYWORDS:

rook, nesting, metal structures

AUTOR:

Ignacy Kitowski – zoolog i ekolog, dr hab. w dyscyplinie biologia, profesor w Instytucie Nauk o Żywieniu Człowieka i Rolnictwie Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Chełmie. Główne obszary zainteresowań naukowych: zoologia kręgowców, ekotoksykologia, bezpieczeństwo ekologiczne oraz ekologia polityczna. Autor ponad 80 artykułów naukowych z Journal Citation Reports.

Danuta Kurcewicz odczytuje *List Gratulacyjny* do Z.W. Okonia
od Agnieszki Polak, Prezesa Lubelskiego Oddziału ZLP w Lublinie